

Risto Krogerus:

Kokoontunut juhliva seurakuntaväki!

Ajan riento on nopea! Kun tulin asetetuksi Vaajakosken piirikappalaiseksi Marianpäivänä 1978, samaisen sunnuntain iltana vietettiin Vaajakosken kirkon 25-vuotisjuhla. Nyt vietämme jo 60-vuotisjuhlaa. Juhlissa oli paikalla vielä kirkon peruskiven muuraajia ja rakentajia. Rovasti Olavi Tukiainen, maaseurakunnan pitkäaikainen kirkkoherra oli mukana samoin kuin teologian tohtori Risto Pyysalo, Vaajakosken kappalainen vuosien ajalta ja tämän seurakuntatalon pitkäaikainen asukas. Nyt elossa on enää yksi peruskivenmuuraaja: 105-vuotias Vilho Kekkonen.

Ajatus kirkon rakentamisesta Vaajakoskelle on vanha. Aikakirjoista on luettavissa, että 1920-luvulla kirkkoherra Ludvig Sjöstedt kutsui koolle kirkkoneuvoston ja kylänvanhimmat keskustelemaan kielteisistä kehityspiirteistä, jotka olivat herättäneet huolestumista seurakuntalaisissa. Oli kysymys nimenomaan Vaajakosken

nuorisossa esiintyneestä levottomuudesta. Tässä ei ole sinänsä mitään ihmeteltävää, olihan Vaajakoski noihin aikoihin kasvanut jo aikamoiseksi teollisuusyhdyskunnaksi. Koettiin myös tarvetta seurakunnan vaikutuksen voimistamiseen paikkakunnalla.

Taulumäen kirkko oli palanut tammikuussa 1918. Uuden pääkirkon suunnittelu Taulumäelle vei seurakunnan luottamushenkilöiden kaikki voimavarat ja seurakunnan rahavaratkin eikä mikään rakentaminen Vaajakoskelle tullut kysymykseen. Seurakunnasta vedottiinkin SOK:hon, että sen tiloissa voitaisiin järjestää kerhotoimintaa. Kirkkoherra Sjöstedt esitti harkittavaksi, että palkattaisiin diakoni poikien kaitsijaksi ja SOK maksaisi hänen palkkansa.

Vuonna 1927 Tampereen piispa Jaakko Gummerus lähetti kirjelmän seurakunnalle ja esitti vakavasti harkittavaksi, että pääkirkon lisäksi tulisi rakentaa pienempiä paikalliskirkkoja eri puolille pitäjää. Aivan ilmeisesti Gummeruksella oli mielessä juuri Vaajakoski, missä tuolloin oli jo useita tehtaita ja voimalaitos. Jaakko Gummerus oli perustamassa Teollisuusseutujen evankelioimisiseuraa 1918 ja oli sen puheenjohtaja. Seuran tärkeimmät tavoitteet olivat tehdä kirkko sosiaaliseksi ja työväenliike kristilliseksi. Erityisesti korostettiin, että kirkonkylistä etäällä olevat teollisuusyhdyskunnat

tulisivat paremmin hoidetuiksi. Evankelioimiseseura vaikutti ratkaisevasti ainakin Riihimäen, Kuusankosken, Simpeleen, Mäntän ja Säynätsalon kunnalliseen ja seurakunnalliseen itsenäistymiseen. Niihin rakennettiin myös -20-luvun lopulla uudet kirkot.

Jyväskylän maaseurakunnan vastaus piispa Gummerukselle kuitenkin oli, että paikalliskirkot saavat jäädä tulevien aikojen huomaan. Alekski Lehtonen vuonna 1935 pitämässään piispantarkastuksessa piti seurakuntatilojen saamista Vaajakoskelle täysin välttämättömänä.

Tulivat sotavuodet ja siirsivät vuosilla kaikkia hankkeita.

Asiat menivät eteenpäin noina vaikeinakin vuosina. Pappi Vaajakoskelle saatiin 1940. Ensimmäinen heistä oli Arvo Autio ja hän toimikin paikkakunnalla peräti 8 vuotta. Samana vuonna aloitti Hengellinen kuoro, joka konsertoi jo seuraavana vuonna Vaajalinnassa. Vuosien ajan kuoronjohtajana toimi Kusti Pitko. Jumalanpalveluksia vietettiin kansakoulun juhlasalissa ja tarkoitukseen olivat SOK ja paikalliset kauppaliikkeet lahjoittaneet alttarivaatteenkin. Pyhäkouluissa oli 160 lasta. Seurakuntaelämä

vireytyi nopeasti, mikä oli osa ajan henkistä ja hengellistä todellisuutta.

Vuonna 1949 SOK tarjosi seurakunnalle kirkon ja pappilan tontteja 1. markan neliöhintaan. Piispantarkastuksen yhteydessä piispa Elis Gulin tulkitsi tarjouksen lahjoitukseksi ja tontti ostettiin kirkon tontiksi. Tradition mukaan tonttien sijainti määräytyi siten, että niiden täytyi olla yhtä kaukana Vaajalasta kuin Baptistiseurakunnan kirkko.

Tonttikaupasta kesti vielä viisi vuotta, ennen kuin kirkko tälle mäelle nousi. Kirkon piirsi SOK:n yliarkkitehti Armas Lehtinen, joka on piirtänyt tuon aikakauden monet tehdas- ja konttorirakennukset SOK:n tarpeisiin. Tietojeni mukaan tämä on Armas Lehtisen ainoa sakraalirakennus. Seurakunnan arkistossa olevista piirustusluonnoksista voi nähdä, että alkujaan suunnitelmat olivat paljon suuremmat. Tämä rakennus on tarkoitettu seurakuntasaliosaksi ja myöhemmin taloudellisten mahdollisuuksien lisääntyneenä varsinkin kirkko oli määrä rakentaa tämän rakennuksen alttaripäätyn. Rakennuksen nimikin oli ”tilapäinen kirkko”.

Kirkot rakennetaan tavallisesti itä-länsi-suunnassa, mieluiten niin, että alttari on idässä, auringon nousun suuntaan. Tämä rakennus on sen sijaan pohjois-etelä-suunnassa. Aikakirjojen mukaan tämä rakennus onkin tarkoitettu toimimaan väliaikaisena kirkkona. Tämä väliaikainen kirkko ei sinänsä ole mikään harvinaisuus. Esimerkiksi jo ennen sotia rakennettu Töölön kirkko Helsingissä on samanlainen pohjois-etelä-suuntaan rakennettu väliaikainen kirkko.

Rakennuksen urakoi Rakennusliike A.E. Haverinen ja urakkahinta oli 30.500.000,00 silloista markkaa. Kirkkoon hankittiin 8-äänikertaiset urut Kangasalan urkutehtaalta, joka tuolloin eli voimiensa päiviä. SOK toimitti valtaosan tarvittavista kalusteista ja kaikki tekstiilit, joiden hankinnasta vastasi Vaajakosken kirkon ompeluseura, kudottiin ja kirjailtiin Jyväskylän kristillisessä Kansanopistossa.

Kun kaikki oli valmista, rakennustoimikunnan puolesta isännöitsijä Mikkonen luovutti kirkon seurakunnalle, jota edusti kirkkoherra Olavi Tukiainen. Hän otti vastaan myös tekstiilit, joita olivat luovuttamassa Hima Niskanen, Rauha Lievonen ja Sirkka Saikkonen. Kirkon vihkiäisissä kerrotaan olleen 6-700 henkeä. Aika paljon!? Vihkimispuheensa lopuksi piispa Gulin lausui: ” Tätä taloa ei tee kirkoksi sen huipulla oleva risti, eikä se, että se on kaunis ja valoisa.

Sen tekee se, että tässä talossa Jeesus Kristus on elävänä läsnä, niin kuin on luvannut.”

Rakennuksen tilasuunnittelu oli varsin yksinkertainen. yläkerrassa oli kirkkosali auloineen ja sakasteineen sekä kappalaisen asunto. Alakerrassa monikäyttö-seurakuntasali ja nuorisotila, vaatimaton keittiö sekä suntion asunto sekä tekniset tilat, jotka alkuvaiheessa käsittivät ennen muuta pannuhuoneen ja halkovajan sekä asukkaille yhteiset saunatilat, johon käynti oli talon päädyistä ulkokautta. Tällainen oli tilanne vielä silloin kun muutimme tänne vuonna 1978. Nuorisotila alakerran toisessa päässä varattiin varsin pian Vaajan Valppaille partiokoloksi tilat v. . Ratkaisuun epäilemättä vaikutti pitkäaikainen luottamusmies ja aktiivinen patiojohtaja Jorma Ruissalo.

Monipuolista seurakuntatyötä

Pelkistetty seurakuntatalokokonaisuus tarjosi varsin hyvät tilat Vaajakosken vilkkaalle seurakuntatyölle. Kirkkokuoroksi v.1955 muuttunut hengellinen kuoro sai oman pesän kirkon lehteriltä, diakonia- ja lähetyspiirit kokoontuivat viikoittain. Aluksi toimittiin

jopa oman kirkon hyväksi. Nuorisotyö oli kolmas toimintasektori, joka alusta lähtien oli vahvaa Vaajakosken seurakuntatalossa. Lähetystyötä tuki se, että omana lähettinä oli lähetysväelle tutuksi tullut pitkäaikainen Namibian lähetti Maila Mustonen.

Oli luonnollista, että laajassa maaseurakunnassa toiminta edelleen ulottui eri kyliin seurakuntatalon valmistumisesta huolimatta. On hyvä muistaa, että alkuvuosina Kuokkala kuului vuoteen 1966 asti maaseurakuntaan ja Vaajakosken lähialueisiin muiden luonnollisten lähialueiden lisäksi: Jyskä, Väinölä, Hupeli, Leppälahti, Orvasaari, Kanavuori. Mitään piirijakoa ei ollut ennen 1970-lukua, mutta luonnollisesti lähialueet olivat toiminnallisesti merkittävimpiä.

On muistettava, että aina 1990-luvulle asti työntekijöitä oli nykyiseen verrattuna kovin vähän. Kirkon vihkimisen aikaan Vaajakoskella oli diakonissa ja pappi.

Nuorisotyöntekijä oli laajan seurakunnan yhteinen. Varsin pian hän kyllä muutti asumaan Vaajakoskelle, monet muistavat vielä Pauli Luodon. Seurakuntasisarena toimi mm. Tuovi Alen. Jotain sisaren työstä kertoo se, että pyörällä kodeissa kiertäessään hän sairastui tuberkuloosiin ja tekikin sitten lopun elämäntyöstään tubiparantolan osastonhoitajana Kinkomaalla. Kun tulin

Vaajakoskelle, sisareksi oli tullut vastikään Eritreasta palannut Sirkka-Liisa Hämäläinen. Oli luonnollista, että hän toi uutta lähetysaktiivisuutta tänne kirkolle ja hänen vanhustenkerhonsa olivat käsite. Tilat eivät tahtoneet riittää. Hänen työnsä perustui kuitenkin ennen muuta runsaasiin kotikäynteihin.

Ensimmäinen vakituinen kanttori saatiin tähän kirkkoon vasta 1979, kun Erkki Raiski astui Jyväskylän maaseurakunnan ylimääräisen kanttorin virkaan. Tämä merkitsikin kokonaan uutta vaihetta Vaajakosken musiikkielämässä. Kuoron lisäksi Erkki perusti lapsikuoron ja aloitti musiikkikoulutoiminnan. Hän myös sävelsi kuoromusiikkia, jolla menestyi kilpailuissa. Ennen Erkki Raiskia opettaja Matti Mattila toimi vuosia uskollisesti Vaajakosken kanttorina.

1970-luvun mittaan päiväkerhotyö kasvoi merkittäväksi työmuodoksi koko seurakunnassa. Niin myös täällä Vaajakoskella: Tilat olivat alkuun varsin epäkäytännöllisiä. Paremmat tilat saatiin mm. Jyskän palvelukeskukseen, joka hankittiin 1970. Toiminta laajeni sitten muuallekin, Kaunisharjuun, Haapaniemeen jne. Päiväkerhotyöstä koko seurakunnassa vastannut toiminnanohjaaja, valitettavan varhain vaikeaan sairauteen menehtynyt Ulla Nurminen toimi täällä Vaajakoskella.

Pappila

Täällä kirkolla pappilassa asui vuodesta 1954-vuoteen 1982 kolme kappalaista. Ensimmäinen oli Risto Pyysalo. Oppineisuutensa vuoksi ehdottomasti arvostettu, hajamielisyytensä vuoksi joskus kaskujen kohteeksi päässyt tutkijatyyppe, mutta myös hurskautensa tähden jokaiseen vaikutuksen tehnyt persoonallisuus. Risto Pyysalo väitteli Vaajakosken vuosinaan teologian tohtoriksi ja siirtyi täältä yliopistolle tulevien opettajien kouluttajaksi -uskonnon didaktiikan lehtoriksi. Risto Pyysalosta puhuttaessa ei voida sivuuttaa hänen puolisoaan Hilla, Yhteiskoulun rakastettua uskonnonopettajaa, joka jätti paikkakunnan nuorisoon pysyvän muiston ja vaikutuksen siinä kuin Ristokin. Siitä ovat todistuksena ne nyt nuoret keski-ikäiset Hillat, joille oppilaat antoivat nimen Hilla Pyysalon mukaan. Muistan omalta työkaudeltani luokkakokouksen, jolloin yhteiskoululaiset tulivat tänne kirkkoon Hillan pitämään hartauteen. Oli kysymys luokasta, jonka luokanvalvojana Hilla Pyysalo oli ollut. Hän tähdensi kristillisen kasvatuksen tärkeyttä. Varhaislapsuudessa saadun kristillisen kasvatuksen merkitystä painotettuaan hän kiteytti sanomansa joululaulun sanoihin: ”Mitä ymmärsin sit’ en

tiedä, pyhä tunnelman muistan vain, sitä milloinkaan ei viedä, ei ryöstetä sielustain.”

Pyysalojen jälkeen tänne seurakuntatalolle muuttivat Taipaleet. Matti Taipale oli määrätietoinen ja voimakas seurakuntatyön kehittäjä. Hänen aloitteestaan seurakunnassa toteutettiin piirijako, jolloin Vaajakosken piirin itsenäisiin lisääntyi huomattavasti, ja muodostettiinpa lopulta Jyskänkin piiri, jota johti Jyskän lehtori, ensin Tuula Mäntysalo, sitten Tarja Makkonen ja viimeksi Marita Tynkkynen. Matti Taipale myös kehitti jumalanpalveluselämää erityisesti musiikin keinoin. Hän oli etevä pianisti ja kuorotoiminta oli hänen sydäntään lähellä. Hänen aikanaan virisi myös vahva nuorisotyö. Matin puoliso Kaija oli lastentarhanopettaja ja toimi päiväkodinjohtajana täällä Vaajakoskella. Tytöt, Johanna, Minna ja Sanna lauloivat seurakunnan tilaisuuksissa vielä Taipaleiden poislähdön jälkeenkin.

Jotenkin kuvaavaa oli, kun aloitin työt elokuussa 1978, pappila muuten tyhjä, mutta olohuoneen lattialla seisoivat flyygeli. Se odotti vielä kuljetusta Turkuun, minne Matti oli valittu Martin kirkkoherraksi. Kohta sinne asetuttuaan Matti Taipalekin väitteli tohtoriksi.

Matti Taipaleen into johti joskus humoristisiinkin tilanteisiin. Hammaslääkärissä hän kerran, kun hampaat olivat jo tulleet hoidetuiksi, tokaisi lääkärilleen: ”Eipä ole teitäkään pitkään aikaan kirkossa näkynyt”. Hammaslääkäri kuuli siinä sielupaimenen nuhteen ja vastasi hädissään: ”No kun me ollaan aina jouluna isovanhempien luona Tuusulassa.”

Vaimoni Sinikan kanssa asuimme täällä vain neljä vuotta, siis paljon lyhyemmän kauden kuin edeltäjämme. Nuorelle avioparille huoneisto oli suorastaan yllellinen. Viisi huonetta ja keittiö. Sauna, joka tosin aluksi oli vähän huonossa kunnossa, oli mukavasti talon päädyssä. Aikamme pappilassa päättyi remonttiin, joka alkoi 1982. Silloin ostimme omakotitalon Tölskästä, josta tulikin kotimme vuosikymmeneksi.

Kun ajattelen vuosiamme täällä Vaajakosken kirkolla, suurella lämmöllä muistelen suntiopariskuntaa, jo edesmenneitä Eeva ja Alpo Holmia. Alpo Holm on jäänyt mieleeni hyvän suntion perikuvana, eleettömänä, itseään korostamattomana, mutta aina hoksaavaisena ja papinkin virheet korjaavana, syvästi työhönsä sitoutuneena työtoverina. Kunnioitin hänen työtapaansa.

Kirkon remontit

Jos luetaan pois tavanomaiset ylläpitokorjaukset, Vaajakosken seurakuntakeskukseen on tehty sen historian aikana kaksi merkittävää peruskorjausta. Nämä tapahtuivat vuosina 1982-84 ja 2001-2. Edellisessä remontissa käytiin läpikäytännössä koko talo. Pysyttiin kuitenkin ulkoseinien sisäpuolella. Jos lähdemme liikkeelle täältä kirkkosalista. Salin ilme uudistettiin väritykseltään radikaalisti. Tämä vaalea ilme on peräisin tuosta remontista. Lakattua mäntyä tai koivua olivat mm. saarnatuoli, alttarikaide ja penkit samoin eteisen takaseinän paneeli. Muu maalattiin valkoiseksi mutta penkit saivat nykyisen voimakkaan violetin ja kullan värityksensä. Penkit sahattiin lisäksi keskeltä poikki ja kirkkoon tehtiin keskikäytävä. Alkujaan käytävä oli ikkunoiden puoleisella seinustalla.

Sekä papin että suntion asunto muutettiin seurakunnan toimitiloiksi. Yläkertaan saatiin tiloja aikuisten tarpeisiin, työtiloja työntekijöille ja alakertaan tiloja lapsi- ja nuorisotyölle. Päiväkerhotilat paranivat oleellisesti, ja ensimmäistä kertaa myös

Valppaat tytöt saivat kolon kirkon tiloista. SOK:n murroksessa seurakunnasta oli tullut myös lippukunnan taustayhteisö.

Saneerauksen suunnitteli Arkkitehti Sakari Holma ja urakoi JH-rakennus Oy.

Viimeisenä valmistuivat uudet urut 1984. Ne ovat nykyiset 12-äänikertaiset ja sotkamolaisen Tuomen urkurakentamon valmistamat. Ne jäivätkin Tuomen viimeisiksi uruiksi, sillä rakentamo ajautui työn aikana konkurssiin.

Vajaat kaksi vuosikymmentä myöhemmin vv. 2000-2001 toteutettiin viimeinen remontti. Jolloin kirkko saatettiin siihen asuun, jossa sen nyt näemme. Kirkkosalissa ei muutettu juuri muuta kuin oviaukosta poistettiin kantava pylväs, joka oli varsin häiritsevä keskellä käytävää. Lehterillä olijat voivat kuitenkin olla turvallisella mielellä, konstruktio suunniteltiin uudelleen kantavaksi ilman keskellä olevaa pylvästä. Lisäksi hankittiin uudet kirkkotekstiilit Aino Kajaniemen suunnitelman mukaan.

Koko suuri uusi seurakuntasali osa on tietysti merkittävin uudistus. Rakennusta laajennettiin ensimmäisen kerran. Laajennus tapahtui vahvasti Armas Lehtisen alkuperäisessä hengessä. Alkuperäisissä piirustuksissa oli jatko-osa, joka vastaa uutta seurakuntasaliosaa. Uudet keittiötilat edustavat myös nykyaikaista ajattelua. Kaikilla

seurakuntatyön muodoilla on nyt asianmukaiset ja laadukkaat tilansa. Uusi osa oli varsin vaativa rakennustekninen työ.

Saneerauksen suunnitteli ARK-Kantosen Jussi Kantonen ja urakoi U. Lipsonen Pieksämäeltä.

Uudessa seurakuntasalissa on silmääni kovasti miellyttänyt Saila Blomqvistin sinne suunnittelema keraaminen mosaiikkityö Elämänpuu. Keramiikkalaattojen kiinnitys oli oma erikoistehtävänsä. Sen otti vastuulleen seurakunnan rakennusinsinööri Veikko Toivakka.

Näiden kahden suuren saneerauksen välissä rakennettiin kellotorni. Sen suunnitteli ARK-Kantosen toimiston Jussi Kantonen. Arkkitehdin piirustuksessa kellotorni oli määrä sijoittaa Kirkon edessä olevalle nurmikolle. Luottamushenkilöt päättivät sen paikaksi kuitenkin nykyisen paikan kirkon päässä parkkipaikan kupeessa. Tapasin ”vanhan Kantosen”, rakennusneuvos Erkki Kantosen joitain päiviä ratkaisun jälkeen. Hän oli erittäin tuohtunut ja totesi, että ei ole ollenkaan ainutkertaista, kun luottamushenkilöt sekaantuvat asioihin, joista eivät mitään ymmärrä. Ja arkkitehdit sitten joutuvat lopulta ottamaan nämä luottamushenkilöpäätökset nimiinsä.

Hyvät kuulijat! Vaajakosken kirkosta on seurakuntaliitoksissa tullut Vaajakosken alue seurakunnan toiminnallinen keskus.

Työntekijöiden määrä on jo varmasti sivuuttanut lakipisteensä. Siinä suhteessa niukemmat ajat ovat edessäpäin. Ensimmäisenä aluekappalaisena toimi Marita Tynkkynen, jonka juhlapuheen kuulemme vielä tässä tilaisuudessa. Hänen jälkeensä virkaa hoitaa Hannu Huttunen. En näe työntekijöiden vähenemisessä suurta ongelmaa. Kirkon valmistumisesta lähtien täällä kirkolla on ollut paljon aktiivisia maallikoita, jotka ovat halunnut antaa panoksensa ja osan vapaa-ajastaan seurakunnan hyväksi. Teidän seurakuntalaisten merkitys varmasti tulevaisuudessa jälleen korostuu täällä niin kuin muuallakin.

Täyttäkää kirkko jumalanpalveluksessa aina niin hyvin kuin tänään.

Hyvät juhlavieraat! Vaajakosken kirkon 25-vuotisjuhlissa rovasti Olavi Tukiainen päätti puheensa toteamukseen: ”Täällä kirkossa tärkeintä eivät ole seinät, ei katto eikä lattia. Ne ovat välttämättömät. Tärkein on niiden rajaama tyhjä tila. Tässä tyhjässä tilassa julistetaan vapauttava anteeksiantamuksen evankeliumi, rohkaisu vaivatulle sielulle, täällä kuullaan Jeesuksen kutsu.

Toivotan juhlivalle kirkolle ja sen työntekijöille ja alue seurakunnalle hyvän Jumalan runsasta siunausta!